

FRANSIZCA ÖĞRETMENLERİNİN YETİŞTİRİLMESİNDE ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR*

Necmettin Sevil (**)

ABSTRACT

Foreign language Teaching has gained a considerable importance in school curriculum at present. While trends determining the agenda of the world in all fields such as Globalisation make the necessity of learning minimum two foreign languages inevitable, language policies of organizations in contact with Turkey such as European Union require foreign language education process beyond primal education. As part of the modern education's life-long learning process, teaching foreign languages at an early age and learning to learn emerge consequently as factors of primary concern in training French teachers.

Projects aiming at the equivalence of University programmes in the member countries of the European Union and efforts to determine international levels in acquiring language skills propose opportunities to organise the content of French Language Teaching programs according to the contemporary trends. Moreover, the reconstruction of language skills of French Teachers according to 6 European levels based on ALTE or taking into consideration DELF/DALF levels is a requirement of training foreign language teachers according to modern day principles.

The aim of this presentation is to evaluate the teaching syllabuses used in training French Teachers in Turkey in light of contemporary principles. As the syllabus consistent with present day foreign language teaching concept ranges from international policies to the reality of the classroom. Today, creating and implementing a consistent and all-encompassing foreign language syllabus involves the resolution of various concepts inherent in the long process from international foreign language policies to the actual classroom setting.

Key words: Foreign Language Teaching at an early age, Language Skills, European Language Levels.

ÖZET

Yabancı dil eğitimi günümüzde okul izlencelerinde temel bir önem kazanmıştır. **Küreselleşme** gibi çağdaş dünyanın gündeminin bütün alanlarında belirleyici olan eğilimler, en az iki yabancı dil öğrenmenin zorunluluğunu tartışmasız bir biçimde ortaya koyarken **Avrupa Birliği** gibi ülkemizi de yakından ilgilendiren oluşumların ortaya koyduğu dil siyasaları, temel öğretimin de ötesine giden bir yabancı eğitim sürecini gerekli kılmaktadır. Yine çağdaş eğitimin yaşam boyu eğitim anlayışının bir parçası olarak **erken yaşta yabancı dil öğretimi** ve **öğrenmeyi öğrenmek**, yabancı dil öğretimine koşut olarak Fransızca öğretmenlerinin yetiştirilmesinde öncelikli olarak yer verilmesi gereken etmenlerdir.

(*)Bu makale, 29-31 Mayıs 2002 tarihlerinde Marmara Üniversitesi'nce düzenlenen "Uluslar Arası Katılımlı 2000'li Yıllarda 1. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulmuştur

(**)İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Avrupa Birliği'nde yer alan ülkelerin üniversite programlarının denkliğini hedefleyen projeler ve dil becerilerinin edindirilmesinde uluslararası düzeylerin belirlenmesi çabaları, ülkemiz Fransızca öğretmenliği programlarının içeriklerinin de çağdaş eğilimler doğrultusunda düzenlenebilmesi için bir fırsat oluşturmaktadır. Kaldı ki Fransızca öğretmenlerinin dil becerilerinin ALTE çerçevesinde saptanmış olan 6 Avrupa düzeyi ya da DELF/DALF düzeyleri göz önünde bulundurulurken yeniden oluşturulması yabancı dil öğretmenlerinin çağdaş ilkelere göre yetiştirilmesinin bir gereğidir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de Fransızca öğretmenlerinin yetiştirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken çağdaş ilkeler ışığında öğretmen yetiştirme programlarının bir değerlendirmesini yapmaktır. Günümüz yabancı dil öğretimi anlayışı çerçevesinde tutarlı bir izlencenin oluşturulabilmesi, ülkeler arası yabancı dil siyasalarından yabancı dil sınıflarının gerçekliğine uzanan çeşitli süreçleri kapsayan olguların çözümlenmesini gerektirmektedir.

Anahtar sözcükler: Erken yaşta yabancı dil öğretimi, Dil becerileri, Avrupa dil düzeyleri

Yabancı dil öğretim siyasalarını yönlendiren uluslararası oluşum ve kurumlar: Tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de yabancı dil öğretiminde uluslararası iki oluşumu gözardı etmek olanaksızdır: küreselleşme ve Avrupa Birliği. Küreselleşme çerçevesinde, evrensel iletişim dili işlevi yüklenen İngilizce, eğitimde tek yabancı dil konumuna yerleşirken, çağdaş dünyayla bütünleşmede İngilizce'yi tek iletişim aracı durumuna getiren anlayışa bir tepki olarak Avrupa Birliği'nin geliştirdiği çokdilli ve çok kültürlü birey anlayışına dayanan yabancı dil siyasasına tanık olunmaktadır. Bir yanda teknik alanlarda iletişim aracı işlevi üstlenen İngilizce, öte yanda bir kültürün aracı niteliğiyle öğrenime konu olan Fransızca ve öteki dillerin öğretimi. Fransızca'nın yabancı dil olarak öğretimi, ülkemizde olduğu denli birçok ülkede de çeşitlilik ve Fransız kültürüne açılım olarak İngilizce'nin yanı sıra ikinci yabancı dil öğretimi bağlamında gündeme gelmektedir.

I. Resmi metinler ve ulusal yabancı dil öğretim siyasası: Ulusal kurumların yanı sıra yabancı dil öğretim siyasalarını belirleyen uluslararası gelişimler doğrultusunda, Fransızca'nın erken yaşta öğretimi ve ikinci yabancı dil olarak öğretimine ilişkin eğilime resmi metinlerde de tanık olunmaktadır. Bu metinler arasında:

I) Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nca hazırlanmış olan 13/4/1998 tarih ve B.08.0.EGD.0.33.08.00/1575 sayılı "Yabancı diller (Almanca, Fransızca) 4-11. sınıflar taslak öğretim programları";

II) Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi (Eylül 1998, 2492 sayı) "İlköğretim Seçmeli Fransızca Dersi 1-2-3 Öğretim Programı";

III) 30/3/2000 tarih ve 32 sayılı, "5-6 Yaş okul öncesi ve İlkokul 1. 2 ve 3. sınıflarında uygulamalı dil dersleri" ne ilişkin kararname sayılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Yabancı diller (Almanca, Fransızca) 4-11.

sınıflar taslak öğretim programları", Fransızca öğretimini temel öğretim içine katması bakımından önem taşımaktadır. Bu taslak izlenceler, Bakanlığın 13/04/1998 tarihli bir yazısıyla İstanbul, Ankara ve İzmir valiliklerine gönderilmiş, Almanca izlencesinin bu illerde bulunan 8 okulda, 500 öğrenciye "alanda deneme uygulaması (deneme testi)" yapılması istenmiştir. Bu izlenceler incelendiğinde, iletişimsel yaklaşımı öne çıkaran, çağdaş hedeflerle bütünleşmiş bir aşamalanmanın öngörüldüğü ortaya çıkmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan "İlköğretim Seçmeli Fransızca Dersi 1-2-3 Öğretim Programı" ve "5-6 Yaş okul öncesi ve ilkökul 1. 2 ve 3. sınıflarında uygulamalı dil dersleri"ne ilişkin kararname de erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin eğilimi resmileştirmektedir. Bir başka açıdan da, ülkemizin çağdaş dünyayla bütünleşmesinde temel bir işlev görecektir olan yabancı dil öğretim siyasasını ortaya koymaktadır.

Öte yandan, günümüzde yabancı dil öğretimi için geliştirilen ulusal siyasalara, uluslararası boyutlarda belirlenen oluşumlar yön vermektedir. Bu bakımdan temel öğretimin yeniden yapılandırılması çalışmaları (söz gelimi 8 yıla dayanan yeniden yapılanmanın ardından temel öğretimi 12 yıla çıkarmak, lise öğretimini 4 yıl olarak düzenlemek ve yabancı dil öğretiminde hazırlık sınıfını kaldırırken yabancı dil derslerini 4 yıla yaymak yönünde sürdürülen çalışmalar) Avrupa Birliği'nin eğitim alanında belirlediği ilkelerin ülkemizdeki yansıması olarak görülebilir. Bu gelişmelerin bir uzantısı olarak orta öğretimde ikinci yabancı dil öğretimi ve erken yaşta yabancı dil eğitimi de gündeme gelmektedir. Bu gelişmelerin, "Fransızca öğretmenlerinin yetiştirilmesinde çağdaş yaklaşımlar"ı belirleyeceği tartışma götürmez. Öte yandan, 1997-1998 öğretim yılından başlayarak Yüksek Öğretim Kurulu'nun, Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılmasını başlattığı bilinmektedir.

II. Yabancı dil öğretiminin bilimkuramsal temelleri ve çağdaş yaklaşımlar: Yabancı dil öğretiminin çokdallı bir alan olması, bir başka deyişle dil bilimleri, ruhbilim, eğitimbilim, insanbilim, toplumbilim gibi çeşitli dalların geliştirdiği çözümlene örneklerini başvuru kuramları olarak benimsemesi, yabancı dil uzmanlarının bu alanın özerk bir bilim dalı olup olmadığını sorgulamalarına neden olmaktadır*.

II. 1-Yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesine ilişkin izlencelerin bileşimi: Yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesinde başvurulan alanlara koşut olarak bir öğretmen yetiştirme izlencesi şu eksenlerden oluşur:

II. 1.1 Dil eksen; yabancı dil olarak Fransızca öğretmenlerinin yetiştirilmesinde öngörülen, bu öğretmenlerin daha sonra Fransızca'yı öğretirken başvuracağı çağdaş yaklaşımları uygulayabilmeleri için gereken ve uluslararası ölçekte resmi geçerlik taşıyan dil düzeylerinin edindirilmesi için izlencede yer verilen dil derslerinin oluşturduğu eksendir. Bu derslerin söylem yetileri edindirmeye yönelik bir anlayışla düzenlenmeleri de çağdaş yabancı dil anlayışının bir gereğidir.

---

* 8 Aralık 2000'de Paris'te düzenlenen "Quelle linguistique aujourd'hui par l'enseignement du français langue étrangère?" başlıklı toplantı, yabancı dil öğretiminin özerk bir dal olup olmadığı konusunda gerçekleştirilmiş kapsamlı bir çalışmadır. Bu toplantıda sunulan bildirimler için bkz. *Le Français dans le monde "Théories linguistiques et enseignement du français aux non francophones"* Juillet 2001

II.1.2 Dil bilimleri eksenini; yabancı dillerin öğretilmesinde öğretmenlere kazandırılması hedeflenen dilbilimsel ve edimbilimsel bilgileri içeren derslerin oluşturduğu eksendir. Söz gelimi yabancı dil olarak Fransızca öğretmenlerinin iletişimsel ve bilişsel yaklaşım çerçevesinde yetiştirilmesini öngören izlencelerde yer alacak dil bilimleri derslerinin, dil öğrenmeyi, öğrenilen dile ilişkin edilgen bir bilgilenme süreci değil iletişim yetisi edin(dir)me süreci olarak benimseyen görüş doğrultusunda yapılan seçimlere göre tasarlanmış olması gerekmektedir. İletişimsel ve bilişsel yaklaşımın temel bir bileşeni olduğundan, geleceğin yabancı dil olarak Fransızca öğretmenlerinin dilbilimin ve edimbilimin temel kavramlarına egemen olmaları gerekmektedir ve öğretmenlik izlencelerinin, dil bilimleri ekseninin de bu hedefe yönelik seçimleri yansıtması gerekir.

ii. 1. 3 Yazın / ekin / insanbilim eksenini; çağdaş yabancı dil öğretim anlayışının bir gereği olarak günümüz yabancı dil öğretim izlencelerinin temel hedefi, ekinsel yetiler edindirmektir. Yabancı dil(ler) bilmenin, ötekini tanımanın ve onun dilinin taşıdığı ekine ulaşmanın bir yolu olduğu kabul edilmektedir. Bu bakımdan yazınbilim ve insanbilim, bir yabancı dil kullanıcısının edinmesi gereken ekinsel yetiyi kazandıracak bir bakış açısıyla yabancı dil olarak Fransızca öğretmenlerinin yetiştirilmesine yönelik sürecin de önemli bir parçasını oluşturacaktır.

ii. 1. 4 Yabancı dile ilişkin yöntembilimsel eksenini; Başvuru alanlarının gelişimine koşut olarak yabancı dillerin öğretimi, tarih içinde değişik yöntembilimsel yaklaşımlara konu olmuştur. Çağdaş yabancı dil öğretiminin yöntembilimsel temelini oluşturan iletişimsel yaklaşım, genel düzlemde yabancı dil(ler)in edinilmesi ve kullanımına ilişkin ilkelerle uyum içinde olmak zorundadır. Yabancı dil öğretiminde, öncelikle geleceğin Fransızca öğretmenlerine ve sonra da öğrenciye kazandırılması hedeflenen ve dilsel bileşen, edimsel bileşen ve toplumsal/ekinsel bileşenlerden oluşan iletişim yetisini edindirmeyi amaçlayan iletişimsel yaklaşım, belirlenen önceliklere koşut olarak: a) bir iletişim yetisi edindirmeye, b) söylemi bütüncül boyutu içinde kavratmaya ve c) anlama öncelik vermeye (Bérard, 1991, s.31) dayalı bir yöntembilimsel yaklaşımı örneklerdir.

ii. 1. 5 Eğitim bilimleri eksenini; Öğrenme, ölçme ve değerlendirme, sınıf yönetimi, rehberlik gibi eğitim bilimleri alanının kavramlarını çağdaş bir anlayış doğrultusunda yabancı dil öğretimi boyutuyla birleştiren derslerin oluşturduğu eksendir. Günümüz eğitim anlayışının bir gereği olarak bilgiyi öğretmenden öğrenciye geçen tek yönlü bir süreç gibi görmemek, herşeyden önce öğrenciye öğrenmeyi öğretmek ve bilgiye ulaşmada, öğrenciye buldurmacı yaklaşım çerçevesinde bireysel ve grup içinde hedefi olan bilgiye en kısa ve kesin yoldan ulaşma yetisi kazandıracak bir izlencenin oluşturulması, yabancı dil(ler) öğretmenlik izlenceleri kapsamında çağdaş bir eğitim bilimleri ekseninin hazırlanması bakımından önem taşımaktadır.

ii. 2 Belirginlik ve tutarlılık: "Fransızca öğretmenlerinin yetiştirilmesinde çağdaş yaklaşımlar", bilimkuramsal ölçütler olan belirginlik ve tutarlılık kavramları ışığında ele alınabilir. Yabancı dil öğretiminin çokdallı olması dilbilim, yazınbilim, eğitimbilim, budunbilim gibi dallarla ilişkilerinin sorgulanmasına yol açmıştır. Başvuru kuramları olarak bu dallar yabancı dil öğretimini biçimlendirmekte, özellikle çağdaş yabancı dil öğretimi tarihi içinde, yabancı dil öğretimi anlayışına bu

alanların yeri ve ilişkilerin biçimi yön vermektedir. Söz gelimi yabancı dil öğretimiyle dilbilim arasındaki ilişkiler, dönem dönem uygulamacı anlayışı öne çıkarmıştır. Bu çerçevede, 60'lı ve 70'li yıllarda yabancı dil öğretimi uygulamalı dilbilim ile özdeşleştirilmiştir. Günümüzde yabancı dil eğitimi alanının özerk bilim dalı olarak tanınabilmesine ilişkin tartışmaların çıkış noktasını da bir anlamda bu bakış açısının sorgulanması oluşturmaktadır.

II. 2. a Belirginlik: Çağdaş bir yabancı dil öğretim anlayışı, dilbilim, yazınbilim, ruhbilim ve öteki kaynak bilim dallarının yabancı dil öğretimine katkılarının belirginlik ilkesi açısından gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Dilbilim, dillerin yapılarını ve işleyişlerini betimleyen bir dal olarak ve yabancı dil öğretimine katkıda bulunduğu ölçüde, bir başka deyişle belirginlik ilkesi doğrultusunda yabancı dillerin eğitiliminde bir başvuru dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa gereksinim çözümlenmesi doğrultusunda saptanan yabancı dil öğretimine ilişkin beklentiler, öğrenilen dile ilişkin bilgileri değil, yabancı dil(ler)in somut iletişim durumları içinde kullanımına yönelik yetilerin edindirilmesini gerektirmektedir. Betimsel dilbilimin, kendi belirginliği içinde yabancı dil öğretimine doğrudan katkıda bulunması söz konusu değildir. Böylelikle, yabancı dillerin öğretiminde çağdaş yaklaşımlar, bu alanla kaynak alanlar ya da başvuru dalları arasındaki ilişkilerin sorgulanmasını gündeme getirmiştir. Bugün artık "yabancı dil öğretiminin kullanımında" bir dilbilim, yazınbilim, eğitbilim, ruhbilim, budunbilim, vd.'den söz edilmesinin nedeni, yabancı dil öğretimiyle başvuru dalları arasındaki ilişkilerin belirginlik ilkesi açısından sorgulanmasıdır.

II. 2. b Tutarlılık: Fransızca öğretmenlerinin yetiştirilmesinde çağdaşlık, bilimkuramsal incelemeye temel oluşturan tutarlılık ilkesi açısından da sorgulanabilir. Yabancı dil eğitime yön veren kuramsal seçimlerin, günümüz yabancı dil öğretimine ilişkin beklentiler doğrultusunda gerçekleşmesi gerekmektedir. Etkin ve çağdaş bir yabancı dil öğretimi, öncelikli olarak:

a) yabancı dil öğretimi siyasalarını biçimlendiren resmi metinler ile öğretmen yetiştirme izlenceleri arasında;

b) öğretmen yetiştirme izlenceleriyle yabancı dil öğretiminde izlenen yöntembilimsel çerçeve arasında;

c) yabancı dil öğretimini biçimlendiren dilbilim, ruhbilim, yazınbilim vd. dallarda egemen olan örnekler arasında yapılacak seçimlerin tutarlılığına dayanmalıdır.

Bu bakımdan, dil bilimlerinin iletişimsel yaklaşımını benimsemek bir dizi bilimkuramsal seçimi içerir. Tutarlılık açısından, dilbilimde iletişimsel örneğin seçimi yapısal alıştırmaların kullanımıyla bağdaşmaz. Biçimci ruhbilimin kuramıyla (gestalt kuramı) iletişimsel kuram da tutarlılık adına belirgin bir seçim olmayacaktır. Yapısalcı örnek doğrultusunda sürdürülen yabancı dil eğitiminin bugün geçerli olan ölçme ve değerlendirme anlayışıyla bağdaşması da söz konusu değildir (Puren, 1988, ss.351-386). Ölçme ve değerlendirme, yanlışların dökümünün yapılması ve notlanması değil, yetilerin iletişim durumları içinde ne derece başarılı bir biçimde kullanıldığını ortaya koymayı amaçlar.

Demek ki, "Fransızca öğretmenlerinin yetiştirilmesinde çağdaş yaklaşımlar", kaynak bilim dallarına ilişkin bilimsel örneklerin belirginlik ilkesi doğrultusunda tutarlı bir biçimde seçilmelerine bağlıdır. Kaldı ki, tutarlılık ilkesi, yabancı dil öğretimi sürecinin her aşamasında belirleyici nitelik taşır. Yabancı dil öğretimine

ilişkin bilimkuramsal tutarlılığın sağlanmasında, gereksinim çözümlemesi sonucunda belirlenen hedeflerle seçilen yöntem, yöntemle yabancı dil kitaplarının tasarımı gözönünde bulundurulması gereken belirleyici etmenlerdir.

III. Yabancı dillerin öğretimine ilişkin "eylem içinde bir bakış açısı": Yabancı dillerin edindirilmesi sürecinde Widdowson, dilsel kullanımla edimsel kullanım arasında temel bir ayrım getirmiştir (Widdowson, 1991, ss 13-14). Bu yaklaşım, F. de Saussure'ün dil/söz ve N. Chomsky'nin edinç/edim arasında önerdiği ayrımı dil öğretimi bağlamına aktaran ama bir bakıma da bu ayrımlar arasındaki durağanlığı aşmayı amaçlayan bir çabayı yansıtmaktadır. Öte yandan bu çaba, yabancı dillerin öğrenimine ilişkin eylem içinde bir bakış açısını da ortaya koymaktadır: Yabancı dil(ler)in öğretim sürecini dört temel beceriye (anlama, konuşma, okuma ve yazma) göre tasarlayan ve izlenceleri bu becerilerin ayrı ayrı edindirilmesine dayandıran yabancı dil öğretim örnekleri, bilişsel ve iletişimsel yaklaşımın bu becerilerin eylem içinde yetiye dönüştürülerek öğrenenlere kazandırılması gereğini öne çıkarmasıyla yeni bir biçim kazanmıştır. Dolayısıyla, iletişim çağını yaşadığımız günümüzde, gerçek iletişim durumları içinde doğal konuşucularınkine uygun kullanımları hedefleyen durumsal yetilere dayalı bir yabancı dil öğretimi söz konusudur. Bugün özellikle yabancı dil öğretim kuramları terimcelerinde birçok yetiden söz edilmektedir: durumsal yeti, iletişimsel yeti ya da iletişim yetisi, söylemsel yeti, stratejik yeti, ekinsel yeti, dilsel yeti, edimsel yeti, vd. Yabancı dil öğretimi bir bakıma bu becerilerin edindirilmesi anlamına gelmektedir. Bu da, yabancı dil öğretim izlencelerinin bu yetilere dayandırılan öncelikler sorununu gündeme getirir. Bir üst yeti olarak kabul edilebilen iletişimsel yeti, tüm öteki yetileri kapsar ve dilbilgisel, toplumsal, söylemsel, stratejik bileşenlerden oluşur. Yeti kavramına dayandırılan yabancı dil öğretimi, bir yandan dil öğrenmenin öğrenilen dil üzerine bilgiyi değil, kullanımı öne çıkardığını vurgular, öte yandan temel dilsel boyutun, tümce ya da metnin ötesinde söylem boyutu olduğunu ortaya koyar. Stratejik yeti kavramı, bilişsel boyutun önemini vurgularken dil öğretimi alanında çağdaş örnek olarak bilişsel ve iletişimsel yaklaşımın belirlenmesine açıklık getirir. Söylem stratejilerinin yanı sıra Oxford Üniversitesi'nce ortaya konan öğrenme stratejileri de bugün yabancı dil öğrenme kuramlarının temel bileşenleri arasında yer almaktadır (Cyr, 1996, ss. 29-35).

Bir başka düzlemde, bu yetilerin dilsel alışkanlıklarla iç içe olduğu söylenebilir. Herhangi bir yabancı dili öğrenmeye karar vermek, etken ve/ya da edilgen yeti kavramını gündeme getirir. Etken / edilgen yeti ayrımı, kendi kendine öğrenme anlayışı doğrultusunda bireylerin öğrenmeyi seçtiği yabancı dilleri, bu dillere eğitim, meslek ve özel yaşantısında yüklediği işlevleri ve öğrenme hedeflerini belirlemede yardımcı olacaktır. Yabancı dil öğretimine ilişkin siyasaların ve bireylerin öğrenmeye karar verdiği yabancı dilin seçiminde de aynı olgular belirleyicidir. Bu bağlamda, günümüzde çevre diller kavramı, anadili eğitiminin yanı sıra çevre dillerin ve taşıyıcı dilin eğitimi kavramları gündeme getirilmektedir.

Kaldı ki Avrupa Ortak Başvuru Metni de (Cadre européen commun de référence pour les langues) bir dilin kullanımı / öğrenimine ilişkin olarak şu tanımları getirmiştir:

"Bir dilin kullanımı denli öğrenimi de bireysel ve toplumsal kişilikler

olarak bir dizi genel yeti, özellikle de dilsel iletişim yetisi geliştiren bireylerin gerçekleştirdiği edimleri kapsar. Bu bireyler, değişik bağlam ve koşullarda edindikleri yetileri uygulama düzlemine aktarırlar ve gerçekleştirilecek çabaların yerine getirilmesinde en uygun gibi görünen stratejileri devinime geçirerek özel durumlar içinde yer alan izleklere ilişkin metinlerin (algılanmalarında ve üretimlerinde) işlemlenmelerine olanak tanıyan dilsel etkinliklerde bulunmak üzere çeşitli kısıtlılıklara uyarlar (s.15)."

Bu anlayış doğrultusunda yabancı dil öğretim süreçleri içinde edindirilmesi amaçlanan yetilerin düzeyleri de uluslararası ölçütlere göre belirlenmekte ve bu düzeylerin yine uluslararası boyutlarda ölçünleştirilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çalışmalar, yabancı dil olarak Fransızca bağlamında, 1976'da ortaya çıkan ve 80'li yıllara değin Fransızca öğretimi alanında belirleyici olan Niveau Seuil'de ("Eşik Düzey") ve yakın dönemde, tüm dillerin öğretimine ilişkin olarak Cadre européen commun de référence'da ("Avrupa Ortak Başvuru Metni") sunulmaktadır. Öte yandan ALTE (Association of Language Testers in Europe), ICC (International Certificate Conference), IELTS (International English Language Testing System), DIALANG Avrupa Birliği içinde yabancı dil öğrenim/öğretim sürecinde hedeflenen dilsel yeti basamaklarının ortak ölçütler çerçevesinde belirlenmesiyle yükümlü kurumlardır. Bu kurumların çalışmaları sonucunda, yabancı dillerin öğretimi/öğrenimine ilişkin ortak dil düzeyleri saptanmıştır.

Bu düzeyler:

"A1-Breakthrough	-	Giriş, dili tanıma düzeyi;
"A2-Waystage	-	Ara düzey;
"B1-Threshold	-	Eşik düzey;
"B2-Vantage	-	İleri düzey ya da Bağımsız kullanıcı;
"C1- Effective Operational Proficiency-	-	Özerk düzey;
"C2-Mastery	-	Yetkin konuşucu düzeyi.

Ülkemizde yabancı dil olarak Fransızca öğretimini çağdaşlık boyutlarına taşımanın bir koşulu da, hem öğretmen yetiştirme izlencelerinin hem de temel ve orta öğretim okullarındaki yabancı dil ders izlencelerinin düzenlenmesinde, dil düzeylerinin bu ölçütlere göre belirlenmesi olacaktır.

IV. Yabancı dil olarak Fransızca öğretmenlerinin dil düzeylerinin ölçünlenmesi: Yabancı dil öğretimi alanında ölçütlerin uluslararası düzlemler gözönüne alınarak saptanması, hem öğretmen yetiştirme izlencelerinde hem de yabancı dil ders izlencelerinde belirlenecek dil düzeylerinin uluslararası boyutlarda ölçünlenmesine olanak tanımaktadır. Yukarıda değinilen uluslararası dil düzeylerinin öğretmen yetiştirme izlencelerinde göz önünde bulundurulmasıyla ülkemizde yetişecek yabancı dil olarak Fransızca öğretmenleri, uluslararası ölçeklerde gerçekleştirilen sınavlar aracılığıyla dil düzeylerini yine uluslararası düzlemde ölçünleyebileceklerdir. Bu doğrultuda düzenlenen DELF (Diplôme d'études en langue française) ve DALF (Diplôme approfondi de la langue française) sınavları bu durumu örneklendirmektedir. Fransa'da eğitimini sürdürmek isteyen

yabancılar, DELF/DALF sınavları aracılığıyla belli bir Fransızca bilgisini edinmiş olduklarını kanıtlamak zorundadırlar; yabancı dil olarak Fransızca bilgisini/becerisini uluslararası ölçekte ölçünleyen bu girişim (Porcher, 1999, ss.19-20), ülkemizde yabancı dil olarak Fransızca öğretimi açısından da güdülenmeyi artırıcı bir etmen olacaktır. Bu sınavların tanımladığı düzeyler, öncelikle yabancı dil olarak Fransızca öğretmenlerinin yetiştirilmesine ilişkin izlencelerin dil eksenini oluşturan derslerin içeriklerinin belirlenmesine yardımcı olacaktır. Böylece, bir yandan ülkemizdeki yabancı dil olarak Fransızca öğretmenleri kendi Fransızca düzeylerinin uluslararası ölçütlere göre nerede konumlandığını görebilecekler, gerekirse dil düzeylerini, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yapılan DELF/DALF sınavları aracılığıyla uluslararası düzlemde belgelendirebileceklerdir. Öte yandan, bu tür belgelendirme sınavları izlenice oluşturanlar için de önemlidir. Bu tür sınavların temelinde yer alan yöntembilimsel yaklaşım gereksinim çözümlenmeleriyle ve dil derslerinin içerikleriyle tutarlılık (bkz. yukarıda, II. 2. b) göstermek durumunda olduğundan, çağdaş ve etkin öğretmen yetiştirme izlencelerinin oluşturulmasında ve genel anlamda yabancı dil olarak Fransızca öğretimi içinde, DELF/DALF sınavları belirleyici bir yer tutmaktadır.

Bir başka düzlemde, DELF/DALF sınavlarının, temel ve orta öğretim izlencelerinin Fransızca derslerindeki hedefleri belirlemede göz önünde bulundurulması çağdaş yabancı dil eğitimi anlayışının bir gereğidir. Sonuç olarak, hem Fransızca öğretmenlerinin hem de öğrencilerin dil düzeylerinin Breakthrough'dan Mastery'ye uzanan Avrupa dil basamaklarıyla bağlantılı olarak belirlenmesi ve bu düzeylerin DELF/DALF gibi uluslararası ölçme değerlendirme düzenekleriyle ölçünlenmesi artık çağdaş yabancı dil anlayışının bir gereğidir.

Kendi içinde iki düzeye (DELF 1 ve DELF 2) eklenen DELF, 600 saatlik yabancı dil olarak Fransızca eğitimine denk düşmektedir. DELF 1: A 1, A 2, A 3 ve A 4 düzeylerinden oluşmaktadır ve temel yetilerin edindirilmesi, gündelik yaşam durumları içinde iletişim kurmak gibi hedeflerden oluşmaktadır. DELF 2'yi oluşturan A 5 ve A 6 düzeyleri: uygarlık, toplumsal-ekinsel yetilerle temel uzmanlık düzeylerinin edindirilmesine yöneliktir.

400 Saatlik bir Fransızca eğitime denk düşen DALF: B 1 (yazılı anlama ve anlatma yetisi), B 2 (sözlü anlama ve anlatma yetisi), B 3 (uzmanlık Fransızca'sı alanında yazılı anlama ve anlatma yetisi) ve B 4 (uzmanlık Fransızca'sı alanında sözlü anlama ve anlatma yetisi) düzeylerini içermektedir.

Yabancı dil olarak Fransızca alanında dilsel yetilerin DELF/DALF sınavları aracılığıyla evrensel düzlemde belgelendirilmesi, çağdaşlık adına önem taşıyırken öğrenenlerin Fransızca'ya daha çok ilgi duymasını sağlamaktadır. Tüm dünyadaki Fransa konsolosluklarının dil ve kültür servislerinde yapılan DELF/DALF sınavlarına her yıl yüz bini aşkın kişinin girmesi ve ülkemizde de bu sınavlara giderek daha çok kişinin başvurması, bu tür ölçünleme dizgelerinin ne denli güdüleyici olduğunu göstermektedir.

Sonuç: Öğrenmeyi öğrenme, kendi kendine öğrenme, yaşam boyu öğrenme gibi çağdaş eğitim anlayışının temel ilkeleri aracılığıyla günümüzde yabancı dillerin eğitimi genel eğitim izlencelerinin temel bir ögesi durumuna gelmiştir. Yabancı dil öğretimi konusunda bugün ulaşılan düzey, "öğrenmenin de öğrenileceğini" ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda öğrenciye kazandırılması hedeflenen

öğrenme yetisinin geliştirilmesi de, bilişsel ve iletişimsel yaklaşımın getirdiği anlayış doğrultusunda yabancı dil öğretmenine düşmektedir. Öğretimin öğrenen üzerine odaklanmasıyla ilişkilendirildiğinde, öğrenmeyi öğrenme yeni bir anlayışa, kendi kendine öğrenme anlayışına yol açmaktadır. Bu da, öğrenmenin yaşam boyu süren bir süreç olduğunu savunan günümüz eğitim anlayışıyla belirgin bir tutarlılık göstermektedir.

Hem başka ekinlere açılım ve ötekini tanımanın hem de çağdaş dünyayla birleşmenin bir gereği olarak çağdaş dünya ülkeleri, okul izlencelerinde artık birden fazla yabancı dil öğretiminine yer vermektedir. Avrupa Birliği'nin önerdiği çokdilli ve çok kültürlü birey tanımı çerçevesinde ve Fransızca'nın çağdaş ilkeler doğrultusunda öğretimini sağlayacak öğretmen yetiştirme izlencelerinin oluşturulmasında özellikle dil düzeylerinin uluslararası kurumlarca belirlenmiş ilkelere uygun olarak hedeflenmesi, çağdaş yabancı dil öğretimi anlayışının bir gereğidir.

Sonuç olarak, çağdaş yabancı dil öğretimi izlenceleri, yabancı dil öğretmenlerini ve öğrenenleri yaşam boyu sürececek bir öğretime hazırlayacak bir anlayışla oluşturulmalıdır. Çağdaş birey, en az iki yabancı dil bilmek zorundadır. Birden fazla yabancı dil öğrenmeye gereksinim duymaksa bu dili belli alanlarda ve belli amaçlar çerçevesinde kullanmayı içerir. Yabancı dil(ler)in eğitimi açısından çağdaşlığı yakalamanın bir gereği olarak, birden fazla yabancı dil bilmeye gereksinim duyuracak ekinse / toplumsal ortamı hazırlamak da ulusal boyutta yabancı dil öğretim siyasalarının bir gereğidir.

KAYNAKÇA

- Bérard É., *L'approche communicative. Théorie et pratiques*, Paris, CLE International, 1991.
- Cadre européen commun de référence pour les langues. *Apprendre, enseigner, évaluer*, Paris, Didier, 2001.
- Cyr, P., *Les stratégies d'apprentissage*, Québec, Éd. CEC, 1996, Paris, CLE International, 1998.
- Le Français dans le monde, "Théories linguistiques et enseignement du français aux non francophones"*, Juillet 2001.
- Porcher, L., *Le français langue étrangère*, Paris, Hachette-éducation, 1999.
- Puren C., *Histoire des méthodologies de l'enseignement des langues*, Paris, Nathan-Clé International, 1988.
- Widdowson H. G., *Une approche communicative de l'enseignement des langues (Fr. çev.)*, Paris, Crédif/Hatier (coll. LAL), 1991.